

A PÁRDU ÉS A GÖDÖLYE

(Filmforgatókönyv)

RÓNAY GYÖRGY

azonos című regényéből írta

Révész György

és

Hegyí Béla

A FŐNÖK FOGADÓTERME

14. kép

Óriási, faburkolatos, homályos világítású terem. Középen hatalmas, csupasz tölgyfaasztal. Felső végében vörös bársony támlás, trónszerű karszék, alsó végében egy sokkal puritánabb, bőrrrel bevont karosszék. Ide ülteti le a bírót a faarcú titkár. Aztán kisiet.

Az asztal hosszanti oldalain is csak egy-egy szék van. A garnitúra többi darabja, a faburkolatot szabályos távolságokban megszakító, földig érő súlyos brokátfüggönyök előtt áll.

A bíró igyekszik mozdulatlanul ülni.

Az egyik brokátfüggöny mintha meglibbenne. Az aranyrojtok alól, nem tovább mint egy szemvillanásra, előtűnik, majd nyomban visszahúzódik egy csizma fényes, fekete orra.

A bíró úgy kapja félre a pillantását, mintha őt érték volna tetten. Ahogy le-süti szemét, észreveszi, hogy zakójára egy aszpikdarabka ragadt. Reflexszerűen nyúl a zsebébe zsebkendőjéért, mozdulata azonban félúton megdermed, sietve húzza vissza a kezét. Kis tétovázás után, kézzel szedi le ruhájáról a ragacsot. Először az asztal alá akarja lökni, de mozdulata ismét megszakad, nem meri kezét az asztal alá süllyeszteni. Végül hirtelen mozdulattal széles ívben elpöcköli ujjáról az aszpikdarabot, aztán ijedten nézi, ahogy az a szőnyegen olvadozni kezd.

A termet hirtelen éles fény önti el.

A bíró kénytelen behunyni a szemét

Mire felnéz, ismét félhomály, és vele szemben, a trónszerű karszéken ott ül a FŐNÖK.

A BÍRÓ HÁZÁBAN

15. kép

Moldi Péter hitetlenkedve néz a bíróra.

— Maga persze ezt az egészet nem hiszi — kapja el a fiatalember pillantását. — Ennyi év után én is hajlok arra, hogy feszült idegállapotom káprázatának tekintsem — nyúl a poháráért. — Egy dolog azonban biztos: azóta semmit sem bírok megenni, ami aszpikos. — Iszik egy kortyot, majd folytatja: — Amikor megláttam őt, hirtelen megkönnyebbülést éreztem. Addig a pillanattig szentül meg voltam győződve róla, hogy feljelentettek, és ez az egész csak egy véres kihallgatás rafinált előjátéka. Ahhoz viszont kis pont voltam, hogy ő személyesen hallgasson ki. Aki-vel ő személyesen akar beszélni, azt nem fenyegetheti semmiféle névtelen veszedelem...

— Azóta alaposan megváltoztak az idők — feleli magabiztosan Moldi. — Ne vegye zokon, bíró úr, ha csodálkozom. Az én nemzedékem számára ezek már legendák... Ezt a fajta félelmet, ezt a brechti rettegést mi már nem ismerjük...

A FŐNÖK FOGADÓTERME

16. kép

Ismét a Főnököt látjuk. Szemlátomást érdektelenül lapozgat az előtte fekvő egyik irattartóban. Jobbra tőle a faarcú titkár ül.

A bíró arcán oldódott a feszültség, tartása is lazult. Hangja a jelenből tol-mácsolja akkori gondolatait:

— ... Talán valamilyen különleges megbecsülés miatt hozatott ide. Osztályvezetői, esetleg miniszteri kinevezés? Igaz, nem vagyok párttag, de ha ő akarja...

— Tehát ön doktor Stoll Aurél? — szólal meg végre Rákosi.

— Igen. Doktor Stoll Aurél vagyok.

Rákosi tovább lapozgat.

— Ön az a Stoll Aurél — mondja hirtelen —, akit az iskolában Párducnak neveztek a társai.

A bíró megszedül, mintha gyomorszájon vágták volna.

— Látom, a jezsuitáknál tanult. Jó iskola volt. Kár, hogy nem vette be az életrajzaiba. Semmi hátránya nem származott volna belőle. Akik a jezsuitáknál kiválóan végeztek, azokat mi is megbecsüljük... Hanem azért szeretném — mondja, hangjában egy árnyalatnyi nyomatékkal, és a bíróra emeli szúrós tekintetét, de éppen csak egy pillanatra,

miközben jobbjával felemel, majd arcán némi undor kifejezésével visszajött néhány egybekapcsolt iratot —, ha egy kicsit bővebben ismertetné nekem azt a Szarka Máté-ügyet.

A bíró értetlenül pislog. Semmiféle Szarka Máté-ügyre nem emlékszik hirtelenében.

Rákosi segít neki:

— A pusztaréti pajtatűzről van szó. Így már világosabb?

A bíró megkönnyebbülten bólint. Úgy érzi, biztos talajra érkezett.

— Kezdő bíróként küldtek le Pusztarétre. A vád szerint: Szarka Máté béres, akit csősznek fogadtak fel, felgyújtotta a dohánypajtát. A tárgyalást a sértett, a helybeli földbirtokos házában folytattam le. A tárgyaláson részt vett Dombay Árpád főszolgabíró is.

ÜRISZOBA PUSZTARETEN

17. kép

Egy lovaglőostor csattan az asztalon. A főszolgabíró ráüvölt a vádlottra:

— Hol gyújtottál rá, te mocskos? Bent a pajtában, ugye?

— Nem dohányzom, kérem.

— Nem ám, azt a keserves mindenségit... — indul el a vádlott felé.

— Ha megengedi, főszolgabíró úr, majd én — szól rá a bíró erélyesen.

A főszolgabíró sértődötten néz rá. Aztán morog valamit sörteszerűen nyírt bajusza alatt, visszaül, és dühösen beleiszív a szivarjába, a füstöt a bíró felé fújva. A bíró feláll, kinyitja az ablakot, közben kérdi:

— Szóval ide-oda járkált a pajta, a csűr meg a magtár közt?

— Kerültem, kérem.

— Kerültél a fenét! — röffen közbe a főszolgabíró. — Valld be, disznó, hogy aludtál!

— Nem aludtam, kérem. Talpon voltam, és kerültem.

— Bizonyítani is tudja? — kérdi a bíró.

— Nem tudom, kérem. Sötét éjszaka volt.

— Várjatok csak, rohadt kommunisták — ugrik fel a főszolgabíró az öklét rázva —, majd elküldöm én nektek a sötét éjszakát, hogy bele is gebedtek!

— Bocsánat — csattan fel a bíró erélyesen —, ezt a tárgyalást egyelőre én vezetem.

A főszolgabíró dühösen visszavágja magát a karosszékre, aztán indulatosan veti oda a bírónak:

— Akkor is ez a bitang gyújtotta fel!

— Nem én gyújtottam föl, kérem — rázza a fejét a vádlott.

— Mit csinált, amikor észrevette a tüzet? — teszi fel a bíró az újabb kérdést.

— Kiabáltam, kérem.

— Mit kiabált?

— Azt, hogy emberek, tűz van!

— Puska volt magánál, miért nem lőtt rá? — kérdi a bíró közönyös hangon, de közben élesen figyel, beugrik-e a vádlott a ravasz keresztkérdésnek.

— Kire, kérem?

— Aki felgyújtotta! — ordít fel ismét türelmét veszítve a főszolgabíró. Stoll Aurél ingerülten visszamegy az asztalhoz, leül, ír valamit egy papírra.

— Senkit nem láttam, kérem — feleli közben Szarka Máté ugyanazzal a lassú nyugalommal, mint eddig. — Csak a lángokat láttam.

— Kimehet — veti oda a bíró, anélkül, hogy felnézne.

— Igenis — húzza ki magát Szarka Máté, és sietve elhagyja a szobát.

— Szóval le se tartóztatod? — kérdi a főszolgabíró ellenségesen.

— Nincs miért letartóztassam — feleli a bíró szárazon. — Bizonyíték híján fel fogom menteni.

— És ha én letartóztatom fölforgató-sért?

— Az már a te dolgod — feleli a bíró, majd a háttérben álló házigazdához fordul: — Kérem, lesz szíves befogatni. El akarom érni a fél ötös vonatot.

— Ó — sajnálkozik a házigazda —, azt hittük, velünk ebédel.

— Sem vádlottak, sem sértettek meghívását nem szoktam elfogadni.

A FŐNÖK FOGADÓTERME

18. kép

— Értem — bólint Rákosi. — Ön ebben az ügyben úgy járt el, ahogy a feddhetetlen bírói kar szépreményű tagjához illett. A mi igazoló bizottságunk dicséretben részesítette önt ezért, és megerősítette állásában. Pedig el kellett volna marasztalniuk! — néz szúrósan a bíró szemébe.

— Mert... mert felmentettem? — dadogja a bíró rémült értetlenséggel.

— Pontosan. Ha ön nemcsak az igazságot, de a népet is szolgálta volna, akkor elítéli Szarka Márton, és ezzel kivonja annak a véres kezű gyilkosnak a hatásköréből. De ön, miközben megőrizte a bíróság pártatlanságát, szabad kezet adott a közigazgatás pártosságának. Így ezt a Szarka Mátét, ahogy az ön eljárást megszüntető végzését kézhez vette, a csendőrök megbilincselve elvitték, félholtra verték, bevágták egy internáló táborba, majd a háború kitörésekor egy büntetőszázaddal kivitték a frontra tankcsapdákat ásní. Tudja ön, hogy ennek a Szarka Máténak öt apró gyereke volt?

A bíró hallgat, levegőhöz sem jut.

— Tudta vagy nem tudta? — recszen rá váratlan indulattal a Főnök.

— Nem tudtam — feleli, és hebegve teszi hozzá: — Ez nem szerepelt az ügyiratokban.

— Az ilyesmi általában nem szerepelt az ügyiratokban — mosolyodik el gúnyosan Rákosi. — No de mi vajkáljunk folyton a múltban! Térjünk a tárgyra — dől hátra, mire a titkár kissé felemelkedve elveszi előle a sárga dossziét. — Az országban, mint bizonyára tudja, a statárium ellenére állandóan gyűjtogatnak. Vagy nem így van?

— Ilyen aszályos időben...

— Az aszály és a tűz közt nincs semmi összefüggés! — csap az asztalra. — Ez a kulákok és cinkosaik hazugsága. Öngyulladás! Nevetséges! En tudom, miért égnek le a kazlak és az asztagok. Azért, mert fölgyújtják őket. De én nem engedem tönkretenni az eredményeinket! — kiáltja olyan ingerülten, hogy a bíró összerezzen. — Majd én elveszem a kedvüket a szabotálásoktól! — Kifújja magát, és nyugodtában folytatja, de a hangja tele fenyegetéssel:

— Itt van például ez a tarcsádi ügy. Egy ártatlan kis szalonnasütés, amitől egy egész vármegye... mit egy egész vármegye? egy egész országrész elpusztulhatott volna. Csak mert egy kulák szalonnázni akar! Maga ezt hiszi? Mert én nem hiszem. A mérték különben is betelt, a türelmi idő lejárt. Aki tűzzel játszik, odaég.

A titkár elé pöcköli a keze ügyében fekvő kék dossziét. Az szó nélkül megfogja, feláll, a bíró elé teszi, visszamegy a helyére és leül. A Főnök ellentmondást nem tűrő hangon folytatja:

— A nyomozást lefolytatták, az eljárást befejezték. Az egész peranyag ott

van a dossziében. Tanúvallomások, ügyvézi jelentés, szakvélemény, egyszerűen minden, ami kell. Holnap délelőtt tizenegyre tűztem ki az ítélet kihirdetését. Ön holnap reggel lemegy Barcalra, hétre legyen készen, hétre ott lesz önért a kocsi. Mint a statáriális bíróság elnöke, megtartja a tárgyalást, és a kellő formások közt fölolvassa az ítéletet. Az is ott van a dossziében. Az ítéletet azonnal végrehajtják. Utána hazajöhet.

A bíró dermedten ül. Aztán már-már szólni akar, de Rákosi feláll és két kézzel az asztalra támaszkodva mondja:

— Önt választottuk, mert gyakorlata van az ilyen tüzésekben.

Szúrós szemét a bíróra szögezi. A bíró lehajtja fejét.

A terem hirtelen elsötétül, csak szemközti villan fel és alszik is ki nyomban egy hasábforma, előbb táguló, majd gyorsan szűkülő fény, nyilván ahogy az ajtó kinyílt és becsukódott. Mikor a csillárok újra kigyulladnak, a bíró egyedül van a teremben. Megalázottan, összetörtén kuporog a karosszékben.

A szőke tiszt érinti meg könnyedén a vállát.

— Mehetünk.

Gépiesen feláll, s mint az alvajáró indul kifelé.

— Bocsánat, bíró elvtárs, az iratok...

Átveszi a dossziét, amit az asztalon felejtett, és kibotorkál a teremből.

A BÍRÓ HÁZÁBAN

19. kép

— Hiszi már? — recszen rá Moldira a bíró. — Örüljön, hogy magukkal már nem történhet meg!

— Fontos önnek, bíró úr, hogy elhiggyem? Nekem az igazság a fontos!

A bíró legyint.

— Igazság! Olyan, mint egy briliáns ékkő: annyifele fényt vet, ahányszor csak elmozdítják a helyéről, annyi színben játszik, ahány oldalról csak nézzük... Mindenki csak a maga igazságáról beszélhet. Az pedig nem fedi a mások igazságát...

AUTÓBAN

20. kép

Korabeli kórusmű szól az ülés hátába szerelt rádióból: „...Sztálin nevével, munkára készen indulj előre hát... Sztálin boldog új dalát...”

A bíró kísérő nélkül ül a kocsiban.

Az ablakokat most nem takarja függöny, kibámulhat, ha akar, de ő csak a kis zöld varázsszemet nézi.

Mellette, az ülésen ott fekszik a kék dosszié.

A koci megáll.

Magához veszi a dossziét, némán biccent a sofőrnek, és kiszáll.

BELVÁROSI UTCA **21. kép**

Megvárja, míg a koci elhajt, aztán belép házának kapuján.

Szembe vele a házmester tűnik fel, jön bezárni a kaput.

— Jó estét kívánok, bíró úr! — köszön mély alázattal.

A bíró nem hallja. Szó nélkül megy el mellette.

Döngve csapódik be mögötte a kapu.

STOLL LAKÁS **22. kép**

Leteszi a dossziét az íróasztalára. Az ablakhoz siet, feltépi, és mélyeket lélegezve bámul ki a sötét, zajtalan éjszakába.

Távolabb, az egyik kirakatnál mintha állna valaki és mereven az ő ablakát figyelné.

A BÍRÓ HAZÁBAN **23. kép**

Moldi Péter feszült figyelemmel nézi az emlékező bírót.

Az öregúr a borospoharát bámulja.

— Még azt is tudta — néz fel a fiatalemberre —, hogy diákkoromban Párducnak hívtak a társaim. És ha ezt tudta, akkor mindent tudott. Aki ezt a nevet beárulta, sok mászt is mondhatott rólam. Igazat, vagy hazugságot, az mindegy. Teljesen mindegy!

STOLL LAKÁS **24. kép**

Elfordul az ablaktól, feldúltan járkálni kezd. Közben a jelenben folyamatosan szól a hangja:

— ...A Párduc hálóba esett. Hálóba, ahonnan nincs kibúvó, nincs menekvés.

Megáll az íróasztalánál.

— És fogalmam sem volt róla, ki jelentett fel, ki ejtett ebbe a nyomorult csapdába!

Leroskad az íróasztal mögötti székbe.

— Csak abban voltam biztos, hogy kész már az én ítéletem is. Előre meg-

írva, szépen legépelve, ott fekszik abban a sárga dossziében. S ha nem engedelmeskedem...

Megtörlí verejtékező homlokát. Ahogy közben lenéz, az íróasztal lába mellett megpillant egy fénylő papírt: a nagy sietve szétvagdosott érettségi tábló megmaradt darabját. Egy reverendás paptanár, és körülötte néhány diák látható rajta.

A bíró szeme hirtelen összeszűkül. Egyetlen arcot néz mereven: a vékony, szeplős, riadt mosolyú, félszeg fiú arcát.

Ez az arc, Kende Pepi arca betölti a képet.

A BARCALI VÁROSHÁZA
UDVARA **25. kép**

Borbás Sándor ötvenéves parasztembert kivezetik a barcali városháza udvarára. Látszik rajta, nem érti, mi történik vele, s csak az akasztófát megpillantva villan fel szemében az állati rémület.

A tanácsterem ablakai előtt felállított dobogón Szimákné, a polgármesterasszony vezetésével ott állnak a statáriális bíróság tagjai (fényképen már láttuk őket), és a tiszti főorvos.

Szimákné türelmetlenül fordul hátra. Egy riadt írnok jön sietve, reszkető kézzel átad neki egy papírlapot, és szinte futva távozik.

Az asszony a bírónak nyújtja a papírt, és fennhangon kihirdeti:

— Felkérem Stoll Aurél bíró elvtársat, a statáriális bíróság elnökét, ismeresse még egyszer az ítéletet.

A bíró torka elszorul, de azért mégis kimondja:

— Bocsánat, ez már nem tartozik rám. Talán a népbíró kartárs...

Szimákné élesen végigméri.

— Hát jó — mondja, és kirántja az iratot a bíró kezéből. — Akkor ismeresse a népbíró elvtárs. Jó hangosan, hogy mindenki hallja!

A népbírónak kétszer is megbicsaklik a hangja, mire a kurta szöveg végére ér.

Először döbönt csönd, aztán itt is, ott is mozgolódás támad a rendőrök mö-

gött az udvar alsó felébe szorított tömegben.

Szimákné az emelvény szélére lép.

— Hallotta? — kiáltja a hóhér felé.
— Tegye a kötelességét!

A bíró nem bírja levenni róla a szemét. Az asszony fakó bőre kipirul, orrcimpája kitágul, lapos melle hullámszik a fölgyorsuló lélegzéstől. Félig nyitott szája szögletében megjelenik egy kevés hab.

A bíró megszédül.

— Valami baj van? — dörmögi a fülébe háta mögül a tisztí főorvos, Kole-tinszky Dániel.

— Semmi — mondja a bíró tompa hangon. — Egy kis aritmia. Máskor is előfordult már.

— Gyere, megméröm a vérnyomáso-dat.

A dobogó mögötti alagsori ajtón át bevezeti a bírót az épületbe, az egyik föld-szinti szobába.

TISZTI FŐORVOSI SZOBA 26. kép

— Belédnyomok egy Tetracort — nyitja a táskáját.

— Semmi szükség rá — mondja a bíró. — Kicsit megszédültem, épp a fejemre tűzött a nap. Vagy mert az éjjel alig aludtam valamit... Hogy mikbe tudják belekeverni az embert! — szalad ki a száján.

— Nekem mondod — dűnnyögi Kole-tinszky, aki végül is egy lapos konyakosüveget vesz elő a táskájából. — Ez a dög azt is jelenteni fogja, hogy most eljöttünk. Tudod, mi volt ez a Szimákné azelőtt? — nyújt a bírónak egy pohár konyakot. — Apáca. A felszabadulás után aztán itt, a cukrászdában bukkant fel mint főlszolgálo, majd sietve hozzáment egy dadogós, ferde szájú munkáshoz, és belépett a pártba. Ezzel Kránitz Lujza mariánus nővér megszűnt, és megszületett Szimák Lajosné. Ketiősen is jó pedigre: egy cukrászipari dolgozó, aki egy konzervgyári munkás felesége. Hát kell ennél több? — Újabb konyakot tölt magának. — Ment is előre, mintha zsinóron húznák. Ez a nyiszlett néember élet-halál ura Barcalon. Ha ki-

mondod a nevét, mindenki berezel tőle. Özvegy Szimák Lajosné! Nem mondom, ha annak idején egy kicsit megpiszkálják az ura halála körüli dolgokat... De ki, kérdem én? Ki meri piszkálni egy Szimákné dolgait? — Újabb konyak. — Ha akarom mérgezés, ha akarom nem: vannak ilyen határesetek.

Engem hívtak a halotthoz, hajnali ötkor zargattak fény, én estem a legközelebb. Volt a szegény Szimák arcán valami zöldes árnyalat, ami nem tetszett nekem. Az orráig be volt takarva; anogy kicsit lejjebb húztam rajta a friss lepedőt, rögtön észrevettem az állán a szederjes foltot. Ez a vipera meg, képzeld, visszahúzza a lepedőt a halott fejére és azt mondja nekem, de úgy, öregem, hogy a hideg szaladgált tőle a hátamon: „Remélem, eltekint a boncolástól?” — Konyak. — Én nem vagyok hős, nekem családom, házam, másfél holdas kertem van itt a város közepén; akár a boldogult apám, akár a feleségem apja miatt úgy kuláknak nyilváníthattak volna, hogy csak úgy zörög; kirúgnak az állásomból, mehetek ötvenéves fejjel segédmunkásnak a konzervgyárba, vagy vagonot kirakni a vasúthoz, ha ugyan fölvesznek... Hát ha akarsz, szemem köphetsz, de én bizony eltekin-tettem a boncolástól, kiállítottam a halotti bizonyítványt, és megadtam a temetési engedélyt. A halál neme? Asztmás roham, szívbénulás; aki nem hiszi, ássa ki, járjon utána... Harmadnap megkaptam a tisztí főorvosí kinevezése-met. S még aznap este áthívatott, hogy máától fogva engem akar a kezelőorvosának. Mertem volna nemet mondani?

Az ajtón kopogtatnak. A riadt titkár dugja be a fejét:

— A polgármester elvtársnó szívesen látja az elvtársakat egy pohár itallra.

— Szadista dög! — morogja Kole-tinszky, mikor az ajtó becsukódik. — Akasztat, utána fogadást rendez. Nem jössz?

— Nem.

— Igazad van. Te megteheted, neked nem parancsol.

S kisiet a szobából. A bíró egy darabig még mozdulatlanul ül, aztán feltá-páskodik, elindul, kilép a folyosóra.

A szemközti nyitott ajtón át megpillantja a riadt titkárt. Az íróasztalánál ül, két könyökkel a teljesen üres asztalon, és maga elé bámul. Ahogy meglátja a bírót, hátrarúgja a székét és felugrik:

— Méltóztatik parancsolni? — kérdi zavart pillogással. Aztán még ki is javítja magát a szerencsétlen: — Parancsol a bíró elvtárs?

— Semmi, semmi — mormolja. Egy perccig tanácstalanul áll az íróasztal előtt, mintha maga sem tudná, mit keres itt. — Szörnyű ez a hőség...

Homlokát törülgeti, leereszkedik az asztal sarkánál álló székre.

— Te persze nem helyesled — mondja, anélkül, hogy a titkárra nézne.

Az nem felel. Visszaül a helyére és zavartan piszkálja az íróasztal egyetlen felszerelését, egy fém papírvágót.

— Alapjában véve én sem helyeslem — folytatja halkán, lassan ejtve maga elé a szavakat, mint aki akaratán kívül mondja, amit mond. — A jelen esetben azonban ez teljességgel mindegy. Nem olyan idöket élünk, amikor megkérdézik tőlünk, helyeseljük-e vagy sem. Amikor a mi helyeslésünk egy fikarcnyit is számít. Vagy akár mi magunk egy fikarcnyit is számítunk.

A titkárra pillant. Az ugyanúgy ül, mint az imént, leszegett fejjel, elmerülten, ujjai közt a papírvágóval.

A BÍRÓ HÁZÁBAN

28. kép

— Ezt a titkárt keresse meg — folytatja a bíró a jelenben. — Ő tanúsíthatja, hogy én nem gyilkoltam. Hogy nem helyeseltem. Hogy *valóban* parancsra cselekedtem.

Az újságíró, egy pillanatnyi tétovázás után cédulát húz elő a zsebéből, és sebesen felolvassa:

— „A kényszerhelyzet nem mentség, legfeljebb enyhítő körülmény lehet. De egy bíró számára a kényszerhelyzet csak arra jó, hogy döntson. Hogy azt, ami egyébként rutin, átváltsa személyes döntéssé. De a legkockázatosabb kényszer-

helyzetben, sőt a legnagyobb félelemben sem dönthet másként, mint az igazság mellett. Mi lenne, ha egy sofőr, csak azért, mert fél, belevezetné az utasokkal zsúfolt autóbust a szakadékba? A félelem magánügy, a kényszerhelyzet magánhelyzet; az igazság azonban éppúgy közügy, mint a közlekedés biztonsága...” Ezt az ön édesapja írta — ereszti le a cédulát.

— Apám még megengedhette magának azt a fényűzést, hogy higgyen az igazságban — áll fel a bíró és indul az íróasztalához a második palackért. — Maga is megengedheti magának, mert még fiatal. De én már megtanultam, hogy nincs igazság. Pontosabban fogalmazva: lehet, hogy *van*, kinek-kinek, de úgy általában nem *létezik*. Érti a különbséget a kettő közt?... Keresse meg azt a titkárt!

— Kérem, én elhiszem önnek, hogy nem értett egyet. Azt is tudom, hogy aki a személyi kultusz idején fönn *akar* maradni, az nem szállhatott szembe az utasításokkal.

— Akkor meg miféle igazságot keres? — csap le a bíró. — Egyáltalán, minek magának az igazság?

S hogy az újságíró zavartan, a szavakat keresgélve hallgat, gúnyos sürgetéssel követeli a választ:

— Nos?

A gúnyos hangtól felpaprikázva, Moldi felszegezi a fejét és halkán, de határozottan felel:

— Hogy megváltoztassam vele a világot.

— Ejha! Szóval semmi egyebet nem akar, mint megváltoztatni a világot?

— Igen — feleli Moldi egy kicsit bizonytalanabban, mert érzi, mennyire szólalnak hat, amit mondott.

— Maga?

— Mi — válaszolja már majdnem félenken.

— Kik azok a mi?

— Az én nemzedékem. Azok, akik...

— És maga hisz abban — vág közbe a bíró —, hogy az igazság megváltoztat?

— Nem — hajtja le a fejét a fiatal-ember. — De én csak olyan igazságban tudok hinni, ami megváltoztat. Tessék engem megérteni, bíró úr kérem. Az én édesapám ráment arra, hogy kényszer-nyugdíjazták, amiért Moldavárynak hívták, pedig nagyszerű tanár volt, és kiváló klasszika-filológus. Én már nem akarok rámenteni semmire. Én azt akarom, hogy a gyermekeim, ha lesznek — mondja szabadkozva, de azért bizonyos ünnepélyességgel, benső meggyőződés-től áthévílt hangon —, már majd el se tudják képzelni, hogy egyáltalán rá leheszen menni valamire, amiben nem vét-kes valaki. Hogy bárki is belepusztulhas-son abba, hogy nincs igazság.

Kipirul attól, amit mondott, de meg is ijed, hogy megbántotta vele a bírót. Ekkor azonban a nyitott ajtóban, mely-ről észre se vették, mikor nyílt ki, meg-szólal egy érdes fahang:

— Igaza van!

A vénasszony áll a küszöbön, kezében edényekkel teli nagy tálca, és valóság-gal rájuk mordul:

— Menjenek odébb innét! Nem lát-ják, hogy teríteni akarok?

Moldi zavartan felugrik.

— Elnézést kérek... Túl sokáig ma-radtam... Talán most elköszönnék.

— Nyavalyát köszön! — szól rá a vén-asszony. — Leül és megeszi az ebédet, ha már egyszer magára is főztem. Azt a lányt is hívja be!

Moldi félszegen meghajol és kisiet a ház előtt álló kocsijához.

A bíró csodálkozva nézi az öregasz-sonyt. Az magán érezve a bíró tekin-tetét, egy pillanatra megáll a terítésben, és kurtán odaveti:

— A fiamra emlékeztet.

— Magának fia is van? — kérdi a bíró meglepődve.

— Volt — mondja komoran az asz-sony. Arca még jobban elsötétül, szinte vaddá válik. Látszik rajta, hogy igyek-szik olyan durva lenni, amilyen csak bír: — Miért? — kérdi nyersen. — Olyan tehénnek néz, amelyiknek még borja se lehet?

— Mi lett a fiával, Komárné?

— Lement az utcára, és nem jött vissza többet.

— Mikor?

— Negyvennégy november elsején. Ma harminchat éve. Azóta várom... Amíg élünk, várunk — teszi még hozzá dör-mögve. — Amíg várunk, élünk...

Moldi Péter a hosszú hajú fiatal lány-nyal tér vissza. Huszonéves lehet, ke-zében fotós felszerelés. Tökéletesen fesz-telen.

— Barta Ágnes — nyújt keményen kezét az öregúrnak.

— Örvendek — feleli az meghök-kenve.

— Köszönöm a meghívást — mosolyog rá az öregasszonyra. Lerakja felszerelé-sét a dohányzóasztalra, és szétnéz: — Nem mondom, itt aztán van hely.

— Tágas koporsó — bólint a bíró.

A lány ezen elmosolyodik.

— És mennyi könyve van!

— Egy sem az enyém. A híres Koller professzoré volt itt minden. Most meg az államé. Én csak mint egyszerű depor-tált élek itt, míg lejárnak napjaim. Ez a vénasszony meg a börtönőröm.

A lány hangosan elneveti magát.

— Mit nevet? — mordul rá a bíró.

— Hát olyan mulatságosakat tetszik beszélni.

Moldi ijedten kapja fel a fejét. Most fog kirúgni bennünket, gondolja magá-ban. Szerencsére, megjelenik az öregasz-sony a gőzölgő levesestállal.

— Asztalhoz! — rivall rájuk. Aztán odaveti a lánynak: — Tálaljon!

A bíró leül. Látszik rajta, nem emész-tette meg a lány megjegyzését. Egy me-rőkanál után int, neki elég a levesből. Nézi a lányt, aki bőven szed Péternek, és még bővebben saját magának. Mintha csak az étvágyukat akarná elrontani, megszólal:

— Ötvenhatban összeestem az utcán. Infarktus. A kórházban kaptam a máso-dikat, amikor megtudtam, hogy kirúgtak a bíróságról. Túléltem...

(Folytatjuk)